

Nr 308.

Av herr **Asplund m. fl.**, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till civilt avlöningsreglemente m. m.

Genom sina förslag i proposition nr 263 till årets riksdag har Kungl. Maj:t avsett att verkställa en lönereglering för statstjänstemännen och att därvid revidera avlöningsreglementet samt inarbeta det nuvarande dyrtidstillägget i de fasta lönerna. Tjänstemännen torde haft goda skäl att vänta, att vad som nu skulle vidtagas i deras lönefråga avsetts bliva en fullständig lönereglering, vilken skulle giva dem betalt för deras arbete enligt dagens löneläge. Tjänstemännens förhoppningar på denna punkt ha endast i ringa mån förverkligats, i det den samlade lönesumman, som Kungl. Maj:ts förslag skänker, endast obetydligt eller icke alls överskrider den inkomst vederbörande redan nu har. Att det ändock i tjänstemännens led är en allmän önskan, att lönefrågan når sin lösning vid årets riksdag i ungefärlig överensstämmelse med de i propositionen uppdragna linjerna, beror därpå, att förslaget definitivt slopar dyrtidstillägget som avlöningsform med all den årligen återkommande oro, som detsamma medfört.

Med den knappa löneförbättring, som propositionen föreslår, har det icke kunnat undvikas, att i vissa gränsfall den nya lönen blir antingen så obetydligt större eller till och med lägre än den gamla lönen, att det knappast förefaller rimligt att förslaget godtages med mindre än att samtidigt övergångsanordningar träffas, som i görligaste mån säkerställa att ingen enskild tjänsteman blir ekonomiskt lidande på grund av den lönereglering statsmakterna nu av olika anledningar önska genomföra.

I det nuvarande dyrtidstillägget har bland annat ingått ett månatligt bidrag till familjeförsörjare, för närvarande 9 kronor per underhållet barn. Propositionen avser att i samband med dyrtidstilläggets borttagande även borttaga detta särskilda lönetillägg för familjeförsörjare, och detta slopande av behovsprincipen i lönesystemet synes även hava godtagits av personalen. Att emellertid genomföra detta på så sätt, att de tjänstemän, som genom det nuvarande barntillägget nått upp till en tillfälligt något högre inkomst, utan något sitt förvållande skulle berövas en del av denna inkomst, synes icke med rättvisa och billighet förenligt. Kungl. Maj:ts förslag tar hänsyn till denna synpunkt, i det däri ingår en övergångsavlöning, motsvarande de nu utgående barntilläggen, men denna övergångsavlöning är i Kungl. Maj:ts förslag beskuren genom ett avdrag, som utan motivering berövar varje familjeförsörjare ett av de barnbidrag han eventuellt åtnjutit.

Om levnadskostnadsindex, då avlöningsreglementet träder i kraft, stigit till 166, skulle en tjänsteman i 5:e lönegraden med högsta lön å C-ort, om

han hade försörjningsplikt mot 3 barn, enligt nuvarande avlöningsbestämmelser erhålla en bruttoårslön av 4 140 kronor. Enligt propositionens förslag skulle samme man erhålla 3 896 kronor brutto (däri inräknat rörligt tillägg) samt därtill som övergångsanordning barntillägg med 9 kronor, icke som förut för 3 barn, utan för 2 eller 216 kronor för år. Hans inkomst blir alltså enligt nu gällande grunder 4 140 kronor, men skulle sedermera bli 4 112 kronor, eller med andra ord: löneregleringen skulle beröva denne tjänsteman 28 kronor per år.

En femtonde-grads-tjänsteman skulle under samma förutsättningar som den föregående enligt nuvarande grunder uppbära 6 960 kronor brutto för år, men enligt propositionen 6 618 kronor. Härtill skulle komma de övergångsvis utbetalade barntilläggen, icke som nu för 3 barn, utan endast för 2, varigenom hans årsavlöning skulle uppgå till 6 834 kronor. Den barnlöse förlorar alltså på löneregleringen 342 kronor och familjeförsörjaren 126 kronor för år.

Att under förhållanden sådana som de nu exemplifierade göra sådan nedskärning i övergångsbestämmelserna att en del av de nu utgående barn-tilläggen utan vidare skulle försvinna, synes som sagt icke vara rimligt och bör föranleda riksdagen att på denna punkt ändra Kungl. Maj:ts förslag. Det torde icke finnas anledning att nu göra avsteg från den sunda regeln, att det är staten, som har att betala kostnaden för en statlig lönereglering, ej den enskilde tjänstemannen.

Det rörliga tillägg till avlöningen, som Kungl. Maj:ts förslag avser att införa för att ej giva löneplanen en olämplig stelhet gent emot prisrörelserna, är uppbyggt så att det icke helt svarar mot levnadskostnadsstegringen, utan håller sig något därunder, i det att tillägget är avsett att utgå med 3 % å avlöningen för varje hel mångfald av 4, vartill levnadskostnadsökningen uppgår enligt en indexskala med levnadskostnaderna året 1935 som bas. Avsikten med denna inknappning anges vara, att statstjänstemännen böra bära sin del av bördan av den dyrtid som följde på världskriget. Denna synpunkt må under exceptionella förhållanden ha ägt något berättigande. Numera torde staten böra följa den väg, som följts på den fria arbetsmarknaden, där för längesedan lönenivån omjusterats efter det förändrade penningvärdet.

Socialstyrelsen, som behandlar denna fråga, yttrar i detta sammanhang vid granskning av den ursprungligen förslagsställande kommitténs utlåtande bland annat följande:

Kommitténs förslag torde få anses beteckna ett partiellt medgivande åt det berättigade i sistnämnda uppfattning (lönens omjustering efter penningvärdet), då det *rörliga tillägget till lönen* föreslagits framdeles skola utgöra tre fjärdedelar av levnadskostnadernas stegring och icke hälften som förut.

Vid *den fasta lönen*s bestämmande synes däremot kommittén ha i viss mån förlorat ur sikte nyssnämnda utgångspunkt. Det dyrtidstillägg, som inräknats i den fasta lönen, föreslås nämligen alltjämt skola utgöra endast omkring hälften av levnadskostnadernas stegring sedan 1914. I verkligheten

betyder detta, att den inträdda reallöneförsämringen förklaras skola utgöra den nya utgångspunkten för lönenivåns bestämmande. Under förutsättning av fortsatt levnadskostnadsstegring skulle inträda en ny reallöneförsämring, svarande mot en fjärdedel av levnadskostnadernas stegring.

En jämförelse med löneutvecklingen för privatanställda visar, att åtminstone industriarbetare på den fria arbetsmarknaden nått en betydligt förbättrad ställning jämfört med statstjänstemännen. Att detta skall, åtminstone i det långa loppet, vålla allehanda svårigheter vid rekryteringen av statstjänstemannakåren synes med skäl kunna göras gällande.

Kommittén framför på många ställen den uppfattningen, att jämväl statstjänstemännen böra göras delaktiga i fördelarna av den allmänna produktivitets utveckling. Då kommittén framför vissa erinringar mot en fixerad reallön för statstjänstemännen, är det också med tanke på att dessa skola erhålla en tillbörlig andel av fördelarna av den allmänna produktivitets utveckling. Detta påkallar uppenbarligen en omprövning tid efter annan av statstjänstemännens reallöneanspråk.

Frånsett de erinringar, som kunna göras mot förslaget till uppräknings av den fasta lönen och som givetvis motivera en högre kompensation än de av kommittén förordade 10 % å nuvarande lönebelopp, synes det kunna ifrågasättas, om det föreslagna rörliga tillägget fyller de anspråk, som kunna ställas på en efter den framtida utvecklingen anpassad reglering av statstjänstemännens löner. I sådant avseende vore det enligt styrelsens mening befogat, att ifrågavarande tillägg bestämdes efter en högre procentsats av levnadskostnadsstegringen än som angivits av kommittén. Häremot borde desto mindre betänklighet vara att anföra, som ju en övre gräns för det rörliga tilläggets utgående är fastställd. Beräkningarna rörande levnadskostnadsindex torde numera också få anses så tillförlitliga, att osäkerhetsmarginalen för de verkliga levnadskostnadsförändringarna, åtminstone vad beträffar statstjänstemännens huvudmassa, endast kan röra sig om några få procent. Vid sådant förhållande och då väl avsikten är att så långt möjligt tillgodose statstjänstemännens krav på skydd mot verkningarna av levnadskostnadernas fördyring, borde ifrågavarande kompensationsbelopp kunna sättas åtminstone till 85 å 90 %.

Enligt förestående skulle alltså enligt den sakkunniga myndighetens mening kompensationsprocenten i det rörliga tillägget vara 90, ej som i Kungl. Maj:ts förslag 75 (tre fjärdedelar). Den eftersträfvade enkelheten i det rörliga tilläggets beräkning blir svår att genomföra med en procentsats av 90, och då osäkerheten i alla beräkningar på detta område äro uppenbara, torde det vara ur olika synpunkter riktigast att det rörliga tillägget på avlöningen konstrueras så, att det helt svarar mot levnadskostnadsstegringen. Det är möjligt, att tjänstemännen i vissa lägen härigenom skulle komma att uppnå något högre löneställning än den i Kungl. Maj:ts beräkningar avsedda, men ett sådant lönetillskott torde få anses som en mycket rimlig del av den välståndsökning, som kommit vårt folk till godo, och ur statsfinansiell synpunkt torde detsamma komma att sakna betydelse. Det är att märka, att avlöningsreglementets 30 § 2 mom. stipulerar en gräns uppåt för det rörliga tillägget, vilken spärrar detsamma, sedan levnadskostnadsstalet stigit med 20 enheter.

På grund av det ovan anförda hemställas, att riksdagen måtte besluta,

att de befattningshavare, vilka omedelbart före övergången till det nya avlöningsreglementet åtnjuta barntillägg, bibehållas vid denna förmån enligt de under innevarande budgetår gällande bestämmelserna;

att i 30 § 1 mom. i förslaget till civilt avlöningsreglemente å tredje raden orden »tre procent» skola utbytas mot »fyra procent».

Stockholm den 21 april 1938.

C. I. Asplund.

Alb. Bergström.

Ruben Wagnsson.
